

Svenskt Näringsliv avvisar det mesta, men det kan tända till om LAS och bemanningsföretagen

Avtalsrörelsen har startat för 3,5 miljoner löntagare

Den sista mars går avtalen ut för omkring 3,3 miljoner löntagare. Men förpostfaktningarna inför årets avtalsrörelse har redan börjat. Detta med en arbetsgivarsida som stärkt av krisen vill flytta fram sina positioner ännu mer.

Internationalens Kjell Pettersson tecknar här en bakgrund till årets avtalsrörelse.

Den 19 och 20 november 2009 träffas IF Metalls avtalsråd för att spika avtalskraven inför 2010 års avtalsrörelse.

En som sitter i avtalsrådet är Jan-Olov Carlsson, vice ordförande i den stridbara IF Metallklubben på Volvo Umeverken i Umeå.

Efter mötet skriver Jan-Olov Carlsson en debattartikel om läget inför den kommande avtalsrörelsen som publiceras i LO-tidningen i januari detta år.

Inlägget har rubriken: "När ställer vi maktfrågorna på allvar?"

I inlägget skriver Jan-Olov Carlsson: "Avtalskraven är spikade. Samordningen

står starkare än på länge. Stärkta av besluten om avtalskraven strömmar vi ut från IF Metalls avtalsråd. Ändå har jag en kvardröjande känsla av att något är otillräckligt, en känsla av att vi långsamt men obevekligt i allt högre grad underordnar oss den politiska ordningen som arbetsgivarna och borgarna fastställt.

Arbetsgivarna och Svenskt Näringsliv arbetar strategiskt.

För många år sedan utarbetade de en långsiktig plan.

Utifrån planen agerar de tålmodigt avvaktande under vissa perioder och mer aggressivt under andra.

Sedan ett par decennier gäller numera: att Svenskt Näringsliv väljer konflikt istället för samarbete, att klassintresset sätts före samhällsintressen, att de utnyttjar ekonomiska kriser för chockterapi för ändrad maktbalans på arbetsplatser, att de ogenerat försvarar ett osmintat klassamhälle."

"En långsiktig plan" och "sedan ett par decennier gäller numera" skriver Jan-Olov Carlsson.

Vi dröjer oss kvar där ett tag.

Går trettio år tillbaka i tiden. Det är maj månad 1980 och pågående avtalsrörelse. LO:s krav ligger på idag ofattbara 11,3 procent i ett årsavtal. Svenska Arbetsgivarförbundet, SAF, (dagens Svenskt Näringsliv) ställer sig totalt avvisande.

En storkonflikt - hör hur avlägset ordet låter - är under uppsegling. SAF har detta år fått en ny hårdför ordförande, Curt Nicolin. Avtalsrörelsen ska enligt honom och SAF bli en investering inför framtiden. Borta är samförståndet, handslaget mellan parterna efter träffad uppgörelse. En ny nyliberal tid har börjat.

Sjuttioalets strejkvåg har ebbat ut. En väldig våg av aktivitet på arbetsplatserna som banade väg för Medbestämmandelagen, Lagen om Anställningsskydd, Förtroendemanalagen...

Investeringen för framtiden blev en storlockout som varade en vecka. Över 600 000 arbetare utestängdes från sina arbetsplatser. Investeringen fick önskat resultat. En upp-

görelse träffades mellan SAF och LO. Det blev inga 11,3 procent. Det blev drygt 4.

SAF hade ömsat skinn. Från klassarbete till klasskampsorganisation.

30 år har gått. SAF har blivit Svenskt Näringsliv. Svenskt Näringsliv har sedan länge lämnat förhandlingsbordet. Inga centrala uppgörelser och handslag fattas med LO. Borta är den dynamit som den lokala avtalsrörelsen brukade framkalla. Förhandlingarna sker förbundsvis. Visserligen samordande inom LO:s ram. Men LO:s roll som förhandlingspart är överspelad.

Fortfarande, och här ligger en del av svensk fackföreningsrörelses tragedi, är det som om ledningen fortfarande lever kvar i förhoppningen att Svenskt Näringsliv och andra arbetsgivarorganisationer ska återvända till förhandlingsbordet och att samförståndsandan ska återuppstå.

Trots att 30 år har gått sedan 1980.

Steg för steg har fackföreningsrörelsen avrustat sig själv. Medlemmarnas självaktivitet och inflytande över organisationen reducerats till i stort sett noll. Krav på avtalsomröstning för att öka aktiviteten är otänkbara.

Utän att ha några opinionsmätningar att luta mig mot så är jag tämligen säker på att rätt många av LO:s medlemmar knappt vet att det är avtalsrörelse på gång, än mindre vad kraven från respektive förbund är. Gjorde man snabbenkät bland de 495 000 förstängångsväljarna i årets val om vad de förväntar

FOTO: MARIELA QUINTANA MELIN

sig av årets avtalsrörelse, skulle merparten se ut som levande frågetecken.

För hur ska ett LO som inte sjuder av dåd- och kamplust kunna väcka intresse, framför allt bland ungdomen?

I sitt inlägg sätter Jan-Olov Carlsson fingret på en öm men ytterst viktig punkt.

”Om nu arbetsgivarna har varit framgångsrika i sin strategiska och långsiktiga plan - hur står det till med vår egen plan? Vad gör vi för att:

■ Bryta vanmakten och underordningen på arbetsplatserna

■ Bryta kapitalets makt över samhällsutvecklingen

om vi nu ser det som viktiga uppgifter för fackföreningsrörelsen?

Att bryta vanmakten och underordningen i arbetet handlar om att återvinna ett kollektivt självförtroende inom arbetarklassen och en individuell värdighet i arbetet... Har vi dessutom minsta spår kvar av en socialistisk ideologi och vision måste vi fråga oss varför det alltid görs halt när vi kommer till frågan om ekonomisk demokrati, dvs när det handlar om att ifrågasätta kapitalets dominans över samhällsutvecklingen.

För så här är det: Ska våra långsiktiga mål och visioner omsättas till verklighet måste vi också uttrycka dem i avtalskrav. Vi kommer inte att förändra samhället utan kamp. Verkligheten ändras inte av krav. Vi behöver också en plan. Vi behöver en långsiktig strategi, som vi kan relatera avtalskraven till. Av-

”Vi behöver också en plan. Vi behöver en långsiktig strategi, som vi kan relatera avtalskraven till. Avtalsrörelsen är med nödvändighet politisk.” säger Jan-Olov Carlsson.

talsrörelsen är med nödvändighet politisk.”

Om detta är det lätt att hålla med.

Men nu är det som det är. LO-ledningen har ingen synlig plan. Ifrågasättandet av kapitalismen saknas.

Kraven är spikade. Förbunden har samordnat sig och kräver löneökningar på i snitt 2,6 procent inom industrin. Krav som de andra förbunden får hålla sig till.

Övriga krav som kan variera lite mellan olika förbund är:

– En tydlig minskning av löneskillnaderna mellan kvinno- och mansdominerade yrken.

– Rätt till heltid.

– Förstärkning av den anställdes rättigheter vid visstidsanställningar.

– Förhindra att LAS kringgås med hjälp av bemanningsföretagen.

Den samordnade arbetsgivarsidan avvisar allt.

Den ekonomiska krisen som deras kapitalism och nyliberalism skapat används nu som ett vapen i avtalsrörelsen för att flytta fram positionerna ytterligare.

Svaret från arbetsgivarna är. Inga löneökningar centralt, möjligtvis några kronor i individuellt påslag ute på de företag som anser sig har råd. Lägre ingångslöner. Ökad flexibilitet för hur arbetstiden läggs och ännu otryggare anställningar.

Vid sin sida har arbetsgivarna ett batteri av andra så kallade objektiva bedömare. Riksbanken och Konjunkturinstitutet som alltid talar om vad samhällsekonomin tål, inte om vad löntagarna behöver.

Om det nu skulle hetta till i årets avtalsrörelse? Och det är inte helt otroligt. Inte kring lönekraven. Utan kring frågan om Lagen om anställningsskydd och bemanningsföretag. I bakgrunden ligger också riksdagens beslut den 18 februari om konsekvenserna av Lavaldomen. Det finns helt uppenbart en rad förbundsledningar som ser dessa frågor som ytterst brännande och detta kan leda till att årets avtalsrörelse blir en annan föreställning än vad vi är vana vid.

Skulle detta ske så finns det nu för tiden en radda olika instanser som kommer att göra allt för att förhindra att bordet äntligen rensas och att facket tar kamp. Opartis-

Kraven är spikade. Förbunden har samordnat sig och kräver löneökningar på i snitt 2,6 procent inom industrin.

ka ordförande och medlingsinstitut som av statsmakterna givits en överordnad uppgift. Att förhindra strejker och kamp.

Men alldeles oavsett detta så finns det all anledning för varje fackligt aktiv – oavsett vilken nivå de befinner sig på - att begrunda vad Jan-Olov Carlsson skriver när han avslutar sin debattartikel med följande stycke:

”När vi har befunnit oss i reträtt under så lång tid påverkas självförtroendet och medvetandet om vår kollektiva styrka. Avtalsrörelsen måste med nödvändighet bli mer politisk om vi ska bli trovärdiga med vår kritik av den hänsynslösa kapitalismen och rycka med flera i visionen om ett bättre samhällsbygge. Det låter sig kanske inte göras just nu. Men kan man inte skymta de avtalskrav som är mer ideologiska än materiella och mer framåtsyftande än defensiva, då har vi gett upp tanken att vara med och skapa ett samhälle som är fritt från allt det vi kritiserar. Förhoppningsvis är vi inte där. Men oron gnager.

Kjell Pettersson
kjell@internationalen.se